

Michał Ptak

OCHRONA ŚRODOWISKA W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI – UJĘCIE STATYSTYCZNE

Michał Ptak, dr – Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

adres korespondencyjny:

Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki

ul. Nowowiejska 3, 58-500 Jelenia Góra

e-mail: michal.ptak@ue.wroc.pl

ENVIRONMENTAL PROTECTION IN EU COHESION POLICY – A STATISTICAL APPROACH

SUMMARY: This paper aims at the analysis of the assumptions of financial support for environmental protection in Poland, provided under the cohesion policy financial framework for the years 2014-2020, especially focusing on the indicators adopted in the operational programs runned to monitor the expected results of the intervention. The pool of indicators includes result and output indicators related to waste management, wastewater management, nature and biodiversity conservation, land rehabilitation, air and climate protection. To conclude, it may be assumed, that the results of the financial support can be uneven in different regions of Poland.

KEYWORDS: EU cohesion policy, result indicators, output indicators

Wstęp

Polityka spójności, dążąca do zmniejszania różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między poszczególnymi państwami i regionami, stanowi największe pojedyncze źródło finansowania przedsięwzięć proekologicznych przez Unię Europejską¹. Korzystanie ze środków tej polityki pozwoliło w ubiegłych latach zrealizować w Polsce wiele ważnych inwestycji służących poprawie stanu środowiska.

Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami znajduje się wśród 11 celów tematycznych polityki spójności na lata 2014-2020. Polska będzie realizowała ten cel poprzez krajowe i regionalne programy operacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Mierzeniu efektów interwencji w ramach tych programów operacyjnych służą odpowiednie wskaźniki.

Celem artykułu jest analiza założeń wsparcia ochrony środowiska w Polsce ze środków polityki spójności w latach 2014-2020, a zwłaszcza wskaźników przyjętych w poszczególnych programach operacyjnych w celu monitorowania oczekiwanych rezultatów interwencji. W analizie uwzględniono jedynie wsparcie udzielane w ramach wspomnianego celu tematycznego polegającego na zachowaniu i ochronie środowiska oraz efektywnym gospodarowaniu jego zasobami. Należy bowiem zaznaczyć, że niektóre z pozostałych celów tematycznych polityki spójności również wiążą się z zagadnieniem szeroko rozumianej ochrony środowiska (na przykład cele z zakresu przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną, dostosowania do zmian klimatu czy promowania zrównoważonego transportu).

Ochrona środowiska w polityce spójności na lata 2014-2020

W ramach celu polityki spójności zakładającego zachowanie i ochronę środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami (celu tematycznego 6) wspierane są priorytety inwestycyjne (PI) odnoszące się do różnych obszarów ochrony środowiska, takich jak:

- gospodarka odpadami (PI 6.i lub 6a),
- gospodarka wodna (PI 6.ii lub 6b),
- zachowanie dziedzictwa naturalnego (PI 6c)²,

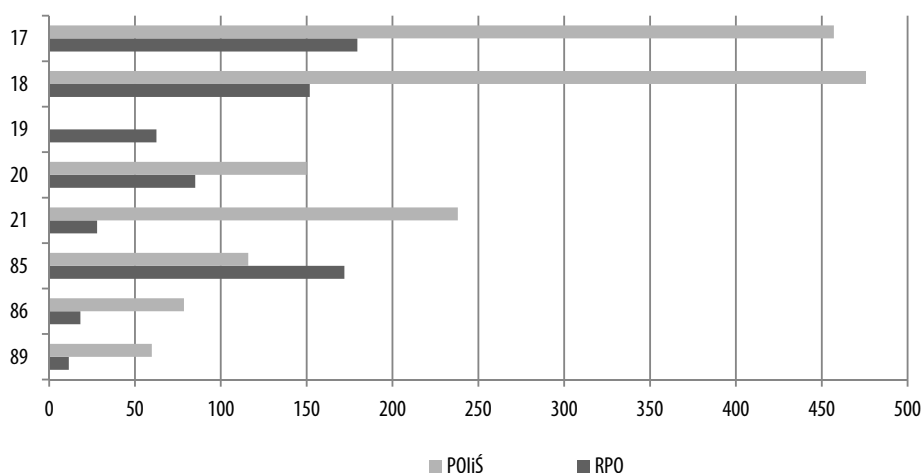
¹ J. Heller, M. Bogdański, *Skuteczność polityki spójności ekonomicznej Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie” 2013 nr 4, s. 149; B. Wojsznis, *Rozwój województwa podlaskiego a polityka spójności*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2011 nr 19, s. 355; *Polityka spójności a ochrona środowiska*, Komisja Europejska 2010, s. 1, www.ec.europa.eu [02-08-2015].

² W dalszej analizie pominięto ten priorytet inwestycyjny, gdyż odnosi się raczej do ruchu turystycznego niż do ochrony środowiska. Dziedzictwo naturalne jest tu traktowane jako jeden z walorów turystycznych.

- ochrona różnorodności biologicznej (PI 6.iii lub 6d),
- poprawa stanu jakości środowiska miejskiego (PI 6.iv lub 6e).

Zgodnie z Umową Partnerstwa, dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020, realizacja celu tematycznego 6 ma przyczynić się do poprawy stanu środowiska i polepszenia jakości życia mieszkańców kraju (między innymi na skutek rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej)³. Możliwe są również korzyści gospodarcze, osiągane dzięki zrównoważonemu i efektywnemu wykorzystywaniu zasobów i odpadów. Cel 6 jest w Polsce realizowany przez wsparcie pochodzące z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) i 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO). Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja finansowa na ten cel w ramach wymienionych programów operacyjnych wynosi odpowiednio 3,6 mld euro i 2,3 mld euro. Analiza zapisów poszczególnych programów pozwala porównać wysokość wsparcia według różnych kategorii interwencji (rysunek 1).

Rysunek 1
Planowana wysokość wsparcia ochrony środowiska z POIiŚ oraz RPO na lata 2014-2020 według kategorii interwencji [mln euro]

Kody dotyczące wymiaru zakresu interwencji: 17 – gospodarowanie odpadami komunalnymi (minimalizacja, segregacja, recykling), 18 – gospodarowanie odpadami komunalnymi (przetwarzanie mechaniczno-biologiczne i termiczne, składowanie), 19 – gospodarowanie odpadami komercyjnymi, przemysłowymi lub niebezpiecznymi, 20 – dostarczanie wody do spożycia przez ludzi, 21 – gospodarka wodna i ochrona wody pitnej, 85 – ochrona różnorodności biologicznej, 86 – ochrona obszarów Natura 2000, 89 – rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów.

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020.

³ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.

Z rysunku 1 wynika, że poszczególne dziedziny ochrony środowiska, takie jak gospodarka odpadami, gospodarka wodno-ściekowa, ochrona przyrody (zakres interwencji oznaczony kodami 85 i 86) i rekultywacja gruntów będą w większym stopniu finansowane z programu Infrastruktura i Środowisko. Należy jednak pamiętać, że zakres wsparcia tych dziedzin z programu krajowego i programów regionalnych jest ograniczony zapisami „linii demarkacyjnej”. Przykładowo, jedynie z POiŚ mogą być dofinansowane inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami, w których uwzględniono komponent dotyczący termicznego przekształcania odpadów czy też inwestycje w gospodarce wodno-ściekowej, w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) równej 10 000 lub większej.

Typy wskaźników służących do monitorowania oczekiwanych rezultatów interwencji funduszy europejskich w latach 2014-2020

Oczekiwane rezultaty interwencji funduszy europejskich w latach 2014-2020 są w Polsce monitorowane za pomocą różnych rodzajów wskaźników (tabela 1).

Dla wskaźników są ustalane wartości bazowe i docelowe. W przypadku wskaźników rezultatu strategicznego celu tematycznego 6 stosowanych w analizowanych programach operacyjnych wartość bazowa, przyjmowana najczęściej na poziomie 2012 lub 2013 roku, jest określana na podstawie dostępnych danych statystycznych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (rzadko: gromadzonych przez inne podmioty, takie jak na przykład wojewódzkie inspektoria ochrony środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, regionalne dyrekcje ochrony środowiska czy zespoły parków krajobrazowych). Wartości bazowe wskaźników produktu wynoszą zero. Dane o realizacji tych wskaźników są pozyskiwane w procesie monitorowania. Wartości docelowe wskaźników są wyznaczane w odniesieniu do 2023 roku. Niemal wszystkie wskaźniki celu tematycznego 6 są mierzone w cyklu rocznym.

Z analizy treści programów operacyjnych wynika, że w wielu z nich przyjęto wskaźniki rezultatu strategicznego określone w Umowie Partnerstwa bądź też wspólne wskaźniki produktu określone w odpowiednich rozporządzeniach unijnych. Jedynie wspólny wskaźnik produktu mierzący łączną powierzchnię zrekultywowanych gruntów został zastosowany w niewielkiej liczbie programów operacyjnych. Wskaźniki produktu nie pochodzące ze wspólnej listy wskaźników kluczowych są najczęściej pewną modyfikacją tych mierników.

Tabela 1

Rodzaje wskaźników wykorzystywanych do monitorowania rezultatów interwencji funduszy europejskich w latach 2014-2020

Typ wskaźnika	Charakterystyka wskaźnika
Wskaźniki rezultatu (strategicznego)	<ul style="list-style-type: none"> • obrazują pożądaną zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej; odnoszą się do tego, co ma zostać zmienione przy udziale interwencji funduszy europejskich • są określone w Umowie Partnerstwa (przy czym dopuszcza się stosowanie innych wskaźników rezultatu strategicznego); w dokumencie tym przewidziano dwa wskaźniki rezultatu strategicznego dla celu tematycznego 6 („udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych wytworzonych” oraz „odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków”) • dla danego priorytetu inwestycyjnego i jego celu szczegółowego przyjmuje się zwykle jeden wskaźnik rezultatu strategicznego, ewentualnie dwa takie wskaźniki
Wspólne wskaźniki produktu	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźniki produktu odnoszą się do zrealizowanych projektów; należy je tak dobierać, aby odpowiadały większości interwencji podejmowanych w ramach danego priorytetu inwestycyjnego; mogą być również wykorzystane do oceny postępów w osiąganiu celów szczegółowych • wspólne wskaźniki produktu służą agregowaniu efektów polityki spójności na poziomie Unii Europejskiej i odzwierciedlają przedsięwzięcia często podejmowane ze środków funduszy europejskich • wspólne wskaźniki produktu są określone w rozporządzeniach UE nr 1300/2013 i 1301/2013; w odniesieniu do celu tematycznego 6 przyjęto pięć takich wskaźników • w Polsce wspólne wskaźniki produktu (a także wskaźniki kluczowe produktu i kluczowe wskaźniki rezultatu bezpośredniego) znajdują się na tzw. wspólnej liście wskaźników kluczowych, przygotowywanej i publikowanej przez ministra infrastruktury i rozwoju
Wskaźniki kluczowe produktu	<ul style="list-style-type: none"> • są bezpośrednio powiązane z wydatkami ponoszonymi w projekcie
Wskaźniki kluczowe rezultatu bezpośredniego	<ul style="list-style-type: none"> • nie są bezpośrednio powiązane z wydatkami ponoszonymi w projekcie; odnoszą się do bezpośrednich efektów projektu, których realizacja jest wynikiem projektu, ale mogą mieć na nią wpływ także inne czynniki zewnętrzne
Wskaźniki produktu specyficzne dla programu	<ul style="list-style-type: none"> • stosowane przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi w przypadku, gdy zakres interwencji nie może być wystarczająco opisany przy użyciu wskaźników ze wspólnej listy wskaźników kluczowych

Źródło: Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014; Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 (Dz.Urz. L 347 z 20.12.2013); Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz.Urz. L 347 z 20.12.2013); Szablon programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego; Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2014 r. poz. 1146 ze zm.); The programming period 2014-2020 – guidance document on monitoring and evaluation. Concepts and Recommendations, European Commission 2014; Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 22 kwietnia 2015.

Cele poszczególnych priorytetów inwestycyjnych a zastosowane wskaźniki

Efektom działań realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 6a ma być – najogólniej rzecz biorąc – zwiększenie efektywności gospodarowania odpadami. W sześciu programach operacyjnych przyjęto wskaźnik rezultatu strategicznego z Umowy Partnerstwa, związane z celem szczegółowym polegającym na zmniejszeniu ilości odpadów komunalnych podlegających składowaniu. W większości pozostałych programów przyjęto wskaźnik rezultatu mierzący udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w ogólnej ilości odpadów komunalnych. Przyjęte wskaźniki rezultatu wiążą się z wyzwaniem stojącym przed Polską w zakresie gospodarki odpadami (zapewnienie stosowania hierarchii sposobów postępowania z odpadami, redukcja w 2020 roku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przeznaczonych na składowiska do poziomu odpowiadającego 35% wagi tych odpadów wytworzonych w 1995 roku⁴, przygotowanie do 2020 roku do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, plastik i szkło z gospodarstw domowych na poziomie co najmniej 50%⁵).

Wartości docelowe wskaźników rezultatu wykorzystanych w PI 6a są bardzo zróżnicowane. Przykładowo, w POIiŚ i w kilku RPO zakłada się, że udział odpadów zebranych selektywnie wyniesie 50% lub więcej. Z kolei w programach operacyjnych województw podlaskiego i wielkopolskiego wartość docelowa tego wskaźnika jest niższa niż 20%.

Do monitorowania produktów priorytetu 6a wykorzystano głównie wskaźniki mierzące liczbę wspartych zakładów zagospodarowania odpadów, punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych⁶ oraz dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów. Z rysunku 2 wynika, że w trzech województwach dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów mają być szczególnie wysokie. W kilku RPO te możliwości traktowane są jako „miara sukcesu” w obszarze inwestowania w gospodarkę odpadami.

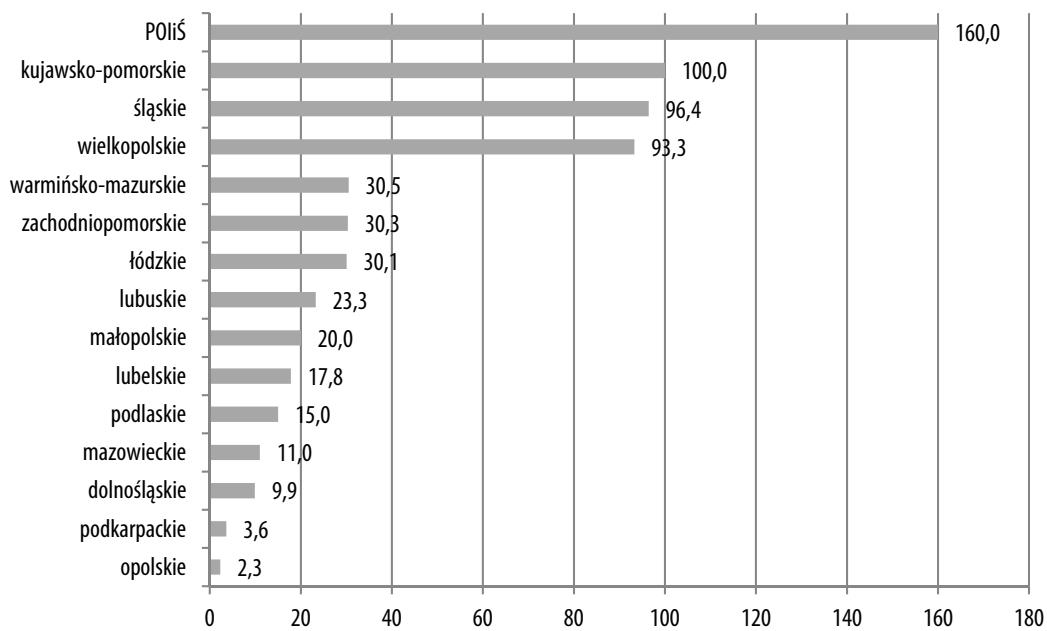
⁴ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. L 182 z 16.7.1999).

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.Urz. L 312 z 22.11.2008).

⁶ Tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych jest jednym z najważniejszych obowiązków gmin z zakresu zapewnienia czystości i porządku na swoim terenie. J. Klatka, M. Kuźniak (red.), *Gospodarowanie odpadami komunalnymi: Poradnik dla gmin*, Warszawa 2012, s. 122.

Rysunek 2

Wartości docelowe wskaźnika „dodatkové možnosti przerobowe w zakresie recyklingu odpadów” [tys. Mg rocznie]

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 6b, zakładającego poprawę stanu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i zwiększenie dostępu do tej infrastruktury, przyczyni się do ograniczenia zużycia i strat wody, zapewnienia dostawy wody pitnej o właściwej jakości oraz ograniczenia i poprawy jakości ścieków (zgodnie z wymogami dyrektywy 91/271/EWG⁷). Cele szczegółowe tego priorytetu inwestycyjnego to np. zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych czy realizacja zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki ściekowej w aglomeracjach 2–10 tys. RLM.

Wskaźnik rezultatu strategicznego zastosowany w analizowanym priorytecie, mierzący udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, ma w 12 województwach osiągnąć w 2023 roku wartość docelową powyżej 70%. Niższą wartość docelową przyjęto w tych trzech województwach (lubelskim, małopolskim i świętokrzyskim), w których udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków był również najniższy w 2014 roku⁸.

⁷ Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz.Urz. L 135 z 30.5.1991).

⁸ W programie operacyjnym województwa mazowieckiego nie przewidziano priorytetu inwestycyjnego z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

Warto odnotować, że w regionalnym programie operacyjnym województwa lubelskiego wskaźnikami rezultatu są również mierniki określające odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w mieście oraz na wsi. Wskaźniki te odzwierciedlają znaczną dysproporcję w dostępie do oczyszczalni ścieków. Różnice między mieszkańcami miast i wsi w dostępie do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej bądź też różnice między długością sieci wodociągowej a długością sieci kanalizacyjnej wskazywane są także w treści innych regionalnych programach operacyjnych (województwa lubuskiego, podkarpackiego i wielkopolskiego).

Najczęściej wykorzystywane wskaźniki produktu w priorytetach zakładających wsparcie infrastruktury wodno-ściekowej zaprezentowano w tabeli 2. Z przedstawionych danych wynika, że szczególnie dużych efektów wsparcia w postaci liczby dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę lub oczyszczania ścieków (czyli między innymi tych osób, które w rezultacie realizacji projektów zostaną podłączone do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej) oczekuje się w województwach świętokrzyskim, małopolskim, podkarpackim i kujawsko-pomorskim⁹. Interesujące jest to, że w tych województwach planuje się przeznaczenie stosunkowo dużych środków na wsparcie oczyszczania ścieków. Dane z tabeli 2 pozwalają również porównać w pewnym stopniu planowane efekty wsparcia w postaci długości wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej lub sieci kanalizacyjnej, a także liczby wspartych oczyszczalni ścieków¹⁰.

Działania realizowane w ramach PI 6d mają służyć przede wszystkim powstrzymaniu procesu utraty bioróżnorodności (celem szczegółowym jest w większości przypadków wzmocnienie mechanizmów służących ochronie bioróżnorodności lub przyrody). Wskaźnikiem rezultatu najczęściej wykorzystywanym jest „udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem”. Wartość tego wskaźnika ma do 2023 roku wzrosnąć w ośmiu województwach (o 0,2-0,7 punktu procentowego w stosunku do wartości bazowej). Pozostałe wskaźniki rezultatu odnoszą się najczęściej do odsetka określonych form ochrony przyrody objętych planami ochrony. W niektórych programach wskaźnik ten ma osiągnąć 100%.

W POIiŚ i we wszystkich regionalnych programach operacyjnych wykorzystano wskaźnik produktu „powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony”. Łączna powierzchnia siedlisk wspieranych z programów operacyjnych ma wynieść 570 tys. ha, co odpowiada 1,8% powierzchni kraju. Ponad 99% tej wartości docelowej ma zostać osiągnięta dzięki wsparciu z 4 programów operacyjnych – RPO województwa lubelskiego (zakładającego wsparcie obszaru o powierzchni 340 tys. ha), RPO województwa pomorskiego (144 tys. ha), POIiŚ (73 tys. ha) i RPO warmińsko-mazurskiego (8 tys. ha)¹¹.

⁹ The programming period 2014-2020 – guidance document on monitoring and evaluation. Concepts and Recommendations, European Commission 2014.

¹⁰ Wskaźniki zostały sformułowane w różny sposób i nie są w pełni porównywalne.

¹¹ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020.

Tabela 2
Wskaźniki produktu stosowane w priorytecie inwestycyjnym 6b

Program operacyjny	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego		Długość sieci		Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych
	zaopatrzenia w wodę [tys. osób]	oczyszczania ścieków [tys. RLM]	wodociągowej [km]	kanalizacji sanitarnej [km]	
Infrastruktura i Środowisko	15,0	2000,0	–	6 500	120
Dolnośląskie	3,9	9,0	–	154	–
Kujawsko-pomorskie	4,3	155,8	–	–	–
Lubelskie	7,4	30,5	323	409	–
Lubuskie	4,4	21,3	–	167,4	–
Łódzkie	2,2	20,4	–	138	8
Małopolskie	26,0	80,0	–	480	12
Mazowieckie	–	–	–	–	–
Opolskie	–	15,4	–	100	–
Podkarpackie	49,0	59,0	46	1161	6
Podlaskie	1,1	1,6	12	29	2
Pomorskie	–	30,0	–	250	–
Śląskie	6,4	36,5	15	267	6
Świętokrzyskie	–	100,0	–	465	14
Warmińsko-mazurskie	2,4	15,3	27	37	–
Wielkopolskie	–	64,8	–	344	–
Zachodniopomorskie	0,8	5,6	30	82,9	2

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020.

Działania realizowane w ramach PI 6d związane są też między innymi ze zwiększaniem poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców i jakości informacji o środowisku. Przedsięwzięcia te zostały odzwierciedlone w takich wskaźnikach produktu, jak liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej czy liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną. Warto odnotować, że w programie operacyjnym województwa śląskiego, regionu o największej liczbie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, wśród wskaźników produktu znajduje się miernik określający łączną powierzchnię zrekultywowanych gruntów¹².

¹² Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014–2020, Zarząd Województwa Śląskiego, Katowice www.rpo.slaskie.pl [18-07-2015].

Wskaźnik produktu określający powierzchnię gruntów poddanych rekultywacji wykorzystano też w priorytecie inwestycyjnym 6.iv POLiŚ, którego celem szczegółowym jest zahamowanie spadku powierzchni terenów zieleni w miastach. W regionalnych programach operacyjnych wdrażających priorytet inwestycyjny 6e cele szczegółowe tego priorytetu polegają na poprawie jakości powietrza (RPO województw małopolskiego i podkarpackiego). Zastosowane wskaźniki produktu odpowiadają miernikom stosowanym dla celu tematycznego 4 „wpieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach”, zakładającym wsparcie odnawialnych źródeł energii czy działań służących poprawie efektywności energetycznej. Takim wskaźnikiem jest choćby szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych, którego wartość docelowa w województwie podkarpackim ma w 2023 r. wynieść 4,5 tys. ton ekwiwalentu CO₂. Wielkość ta jest niewielka w porównaniu ze spodziewanym efektem (141,5 tys. ton CO₂ eq) przedsięwzięć realizowanych w ramach osi priorytetowej „czysta energia” przyjętej do realizacji w tym programie. Z kolei wsparcie w ramach wszystkich analizowanych programów operacyjnych ma przyczynić się do zmniejszenia ilości emitowanych gazów cieplarnianych o ponad 3,2 mln ton CO₂ eq.

Podsumowanie

Wsparcie ochrony środowiska realizowane w ramach celu tematycznego 6 „zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami” skupia się przede wszystkim na rozwoju gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, poprawie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, a także – w mniejszym stopniu – na rewaloryzacji obszarów przemysłowych i rekultywacji skażonych gruntów. Jedynie w dwóch regionalnych programach operacyjnych zakłada się dofinansowanie przedsięwzięć służących zmniejszeniu zanieczyszczenia powietrza i redukcji emitowanych gazów cieplarnianych. Osiąganie celów z zakresu ochrony powietrza i klimatu osiągnane będzie jednak głównie dzięki działaniom realizowanym w ramach celu tematycznego 4 „wpieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach”.

Do najczęściej przyjmowanych wskaźników rezultatu należą wskaźniki określające odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, udział powierzchni obszarów chronionych oraz odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie bądź niepodlegających składowaniu. Mierniki z zakresu gospodarki odpadami wiążą się z wyzwaniem stojącym przed Polską, określonymi w prawie unijnym.

Wskaźniki produktu przyjęte w poszczególnych programach odzwierciedlają przede wszystkim typy przedsięwzięć, które mają być wspierane. Takie mierniki, jak liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonaego zaopatrzenia w wodę czy ulepszonaego oczyszczania ścieków mogą jednak świadczyć o skali potrzeb w poszczególnych regionach. Wartości wskaźników produktu są bardzo zróżni-

cowane. Silne zróżnicowanie dotyczy zwłaszcza wartości wskaźnika określającego powierzchnię wspieranych siedlisk.

Literatura

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.Urz. L 312 z 22.11.2008)
- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. L 182 z 16.7.1999)
- Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz.Urz. L 135 z 30.5.1991)
- Klatka J., Kuźniak M. (red.), *Gospodarowanie odpadami komunalnymi: Poradnik dla gmin*, Warszawa 2012
- Heller J., Bogdański M., *Skuteczność polityki spójności ekonomicznej Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie” 2013 nr 4
- Polityka spójności a ochrona środowiska*, Komisja Europejska 2010 www.ec.europa.eu
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014, www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014
- Regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 (Dz.Urz. L 347 z 20.12.2013)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz.Urz. L 347 z 20.12.2013)
- System Monitorowania Rozwoju, www.strateg.stat.gov.pl
- Szablon programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
- The programming period 2014-2020 – guidance document on monitoring and evaluation. Concepts and Recommendations, European Commission 2014
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2014 r. poz. 1146 ze zm.)
- Wojsznis B., *Rozwój województwa podlaskiego a polityka spójności*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2011 nr 19
- Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 22 kwietnia 2015